

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 21.01.1998
COM(1998) 26 def.

98/0024 (CNS)

Voorstel voor een
BESLUIT VAN DE RAAD

betreffende maatregelen voor financiële bijstand aan innoverende en banenscheppende kleine en
middelgrote ondernemingen (KMO's)

HET GROEI- EN WERKGELEGENHEIDSINITIATIEF

(door de Commissie ingediend)

TOELICHTING

1. INLEIDING

De Raad van Amsterdam heeft de Europese Investeringsbank (EIB) en het Europees Investeringsfonds (EIF) in het kader van maatregelen ter vermindering van de werkgelegenheid onder meer verzocht een faciliteit te ontwikkelen voor het verstrekken van risicokapitaal aan kleine en middelgrote bedrijven die projecten op het gebied van geavanceerde technologie opzetten. De EIB en het EIF hebben dit verzoek reeds beantwoord met de invoering van de Europese Technologiefaciliteit (ETF).

Het Europees Parlement is voornemens middelen op de Gemeenschapsbegroting vrij te maken voor de ondersteuning van het midden- en kleinbedrijf (MKB) in het kader van het Groei- en werkgelegenheidsinitiatief. In het onderhavige voorstel van de Commissie wordt een programma voorgesteld voor de aanwending van deze middelen op een manier die complementair is met het initiatief van Amsterdam en het daarna opgezette actieprogramma van de EIB, evenals met de mogelijkheden van het EIF en andere communautaire instrumenten van dit moment. Het voorstel is in het bijzonder bedoeld voor kleine en middelgrote ondernemingen die innoveren, waaronder bedrijven in de technologische sector. Deze bedrijven kunnen problemen ondervinden bij het aantrekken van financiering van banken en andere commerciële beleggers vanwege de risico's die inherent zijn aan het stadium van ontwikkeling waarin zij zich bevinden. Het gaat met name om bedrijven die zich in hun groeifase bevinden of die transnationale joint ventures aangaan om hun strategieën uit te breiden naar heel Europa.

De Europese Raad van Luxemburg van 20 en 21 november 1997 begroette het initiatief van het Europees Parlement om meer begrotingsmiddelen uit te trekken voor de werkgelegenheid met instemming. Ook de Raad reageerde positief. De Europese Raad verzocht beide instellingen hun overeenstemming zo spoedig mogelijk te formaliseren. De Commissie werd gevraagd snel te komen met voorstellen voor nieuwe financiële instrumenten ter ondersteuning van kleine en middelgrote ondernemingen die innoveren en arbeidsplaatsen scheppen, zodat deze snel door de Raad zouden kunnen worden goedgekeurd.

De Europese Raad van november 1997 erkende tevens de belangrijke rol die grote Paneuropese risicokapitaalmarkten op het gebied van werkgelegenheidschepping kunnen spelen; de Commissie zal de Europese Raad van Cardiff van juni 1998 verslag uitbrengen over de belemmeringen die de ontwikkeling van dergelijke markten in de Unie in de weg staan, zoals de problemen van het MKB om beursnotering te verkrijgen of verschillen in nationale wetgeving en praktijken, ook wat het fiscaal beleid betreft.

De Gemeenschap laat zich bij haar economisch beleid leiden door het beginsel van een open-markteconomie met vrije concurrentie waardoor een efficiënte middelenallocatie wordt bevorderd. Uitgangspunt van alle inspanningen is een gezond algemeen economisch kader op het niveau van de Gemeenschap, bijvoorbeeld inzake de voltooiing van de interne markt, het onderzoek- en ontwikkelingsbeleid en het mededingingsbeleid, naast de coördinatie van nationaal macro-economisch en werkgelegenheidsbeleid. De coördinatie van het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten zal plaatsvinden met behulp van werkgelegenheidsrichtsnoeren die aansluiten bij de grote richtsnoeren van economisch beleid. Bovendien wordt systematisch onderzocht of het beleid van de Gemeenschap een bijdrage kan leveren aan de schepping van werkgelegenheid. Ter ondersteuning van dit algemene beleidskader worden parallelle programma's ontwikkeld ter bevordering van de schepping van werkgelegenheid, zoals het onderhavige programma ten behoeve van het MKB. Het programma beoogt in bredere zin de verbetering van de toegang van het MKB tot financiering en de stimulering van de ondernemingsgeest in Europa.

2. FINANCIËLE BELEMMERINGEN VOOR INVESTERINGEN EN GROEI VAN HET MKB

Het MKB speelt een vitale rol bij de schepping van nieuwe werkgelegenheid. Het vermogen van het MKB om nieuwe bedrijfsconcepten te ontwikkelen, nieuwe nichemarkten aan te boren en de vruchten te plukken van innovaties en nieuwe technologieën staat borg voor een goede concurrentiepositie in de toekomst. Een dynamisch MKB levert een grote bijdrage aan de voortdurende vernieuwing van de economie in haar geheel.

Het MKB ondervindt vaak grote moeilijkheden bij het aantrekken van voldoende financiering; het merendeel van de bedrijven is dan ook ondergekapitaliseerd. De ontoereikende beschikbaarheid van financiering wordt men name ondervonden bij het opstarten van nieuwe bedrijven, in het bijzonder door snelgroeïende bedrijven in de sector technologie. Bij het aangaan van joint ventures met buitenlandse bedrijven, in het bijzonder om innovaties op de markt te brengen, worden de financiële moeilijkheden van het MKB verergerd door de naar verhouding hoge kosten van het voorbereiden en uitvoeren van grensoverschrijdende investeringen.

Nieuwe bedrijven en bedrijven die wensen uit te breiden hebben grote moeite om risicokapitaal aan te trekken, zoals aandelenkapitaal en achtergestelde leningen. Er bestaan weliswaar enkele nationale financieringsregelingen, maar de rol van risicokapitaalfondsen als verstrekkers van risicokapitaal aan kleine bedrijven blijft in de meeste lidstaten uiterst beperkt. Meestal hebben pas opgerichte kleine en middelgrote ondernemingen, afgezien van de persoonlijke middelen van de oprichters, geen toegang tot risicokapitaal. De beperkte beschikbaarheid van risicokapitaal in de EU en met name het gebrek aan startkapitaal kan worden geïllustreerd door het feit dat volgens cijfers van de OESO in de VS in 1996 9 miljard ecu aan risicokapitaal werd geïnvesteerd, waarvan ongeveer 37% in beginnende bedrijven, terwijl dit cijfer in Europa slechts krap 7 miljard bedroeg, waarvan maar 12% ten goede kwam aan beginnende bedrijven. Uit gegevens van de *European Venture Capital Association* komt een nog lager aandeel voor beginnende bedrijven naar voren (6,5%).

Ook het aantrekken van vreemd vermogen is moeilijk voor het MKB omdat banken vaak weinig bereid zijn tot het verstrekken van leningen. Het risico van leningen aan nieuwe bedrijven en bedrijven die nieuwe technologieën exploiteren is hoog en moeilijk in te schatten, terwijl het nog wordt vergroot door de doorgaans lage kapitalisering. Leningen zijn in het MKB meestal alleen mogelijk als daar materieel onderpand tegenover staat, waardoor activiteiten zoals de exploitatie van innovaties en nieuwe technologieën in snelgroeïende sectoren en buitenlandse vestigingen, alleen of via een joint venture, bijzonder moeilijk te financieren zijn.

Het is niet omdat de kleinste bedrijven vaak slechts een bescheiden krediet wensen dat het verkrijgen ervan gemakkelijker is. De kosten die zijn verbonden aan het sluiten van een lening zijn ongeveer even hoog ongeacht de grootte van de lening, terwijl grote leningen meer rendement opleveren, waardoor banken geneigd zijn zich te richten op grotere ondernemingen.

Samengevat worden kleine en middelgrote ondernemingen, vooral als zij actief zijn op het gebied van technologische innovaties met een groot groeipotentieel, bij de ontplooiing van hun activiteiten vooral belemmerd door het gebrek aan financiering. Er zijn weinig bronnen voor aandelenkapitaal en de bereidheid van banken om krediet te verstrekken is beperkt vanwege de risico's die zijn verbonden met de financiering van kleine bedrijven. Deze werkgelegenheidscheppende ondernemingen kunnen dan ook het best gesteund worden door een derde partij te vinden om het financieringsrisico te delen, dat wil zeggen garanties, of door financiers te vinden in gevallen waarin de banken het laten afweten, dat wil zeggen risicokapitaal en subsidies.

3. DOELSTELLING VAN HET PROGRAMMA

Het programma is bedoeld om snelgroeiende en kleine bedrijven, in het bijzonder bedrijven die nieuwe technologieën exploiteren, te helpen bij het realiseren van hun werkgelegenheidspotentieel. Hiertoe streeft het programma ernaar de oprichting en de groei van innoverende bedrijven te vergemakkelijken door hun investeringsactiviteiten te ondersteunen door middel van een grotere beschikbaarheid van financiering, waarbij tevens de schepping van banen wordt gestimuleerd. Hoewel er geen voorwaarden zijn gesteld aan de nieuwe werkgelegenheid zal de Commissie binnen 48 maanden na de datum van het besluit een algemene evaluatie van het programma uitvoeren welke met name betrekking heeft op de impact ervan op de financieringsmogelijkheden van het MKB, de onmiddellijke gevolgen in de zin van werkgelegenheidschepping en de vooruitzichten voor de schepping van banen op lange termijn.

Het programma is erop gericht de werkgelegenheidschepping te bevorderen door de oprichting en de groei van kleine en middelgrote ondernemingen te vergemakkelijken met behulp van financiële instrumenten waardoor de mogelijkheden tot risicospreiding worden uitgebreid op gebieden van kredietverlening aan het MKB waar de marktwerking de uitsluitend door winstverwachtingen gemotiveerde financiële instellingen onvoldoende aanzet tot het verstrekken van adequate financiële diensten aan het MKB. Het programma beslaat drie terreinen waarop het gebrek aan financiering een rem vormt op de groei van en de schepping van werkgelegenheid door het MKB en zal de financieringsomstandigheden op de volgende wijze verbeteren:

- Bevordering van de schepping en vroege ontwikkeling van innoverende kleine en middelgrote ondernemingen met een hoog groeipotentieel door de toegang tot aandelenkapitaal te verbeteren, waarvan een katalysatorwerking moet uitgaan bij het aantrekken van andere investeerders, en door stimulering van de ontwikkeling van de risicokapitaalmarkten in de Unie. Investerings in de oprichtingsfase van nieuwe bedrijven vormen een segment van de risicokapitaalmarkt dat in Europa onmiskenbaar onderontwikkeld is. Dit segment kent de hoogste risico's die zich mogelijk vertalen in grote verliezen; dit rechtvaardigt overheidsingrijpen omdat verdere investeringen in nieuwe bedrijven in een vroeg stadium anders zouden uitblijven. Het overheidsingrijpen zal doelgericht geschieden teneinde de bedrijven voldoende armslag te geven zonder particuliere investeringen te verdringen.
- Bevordering van de oprichting van transnationale joint ventures van het MKB in de EU, om aldus kleine en middelgrote ondernemingen in staat te stellen de kansen van de interne markt te benutten door een betere exploitatie van hun beperkte financiële en menselijke hulpbronnen en doordat de afstand tot de afnemers wordt verkleind. Vanwege de beperkte bereidheid van financiële instellingen om grensoverschrijdende joint ventures in het MKB te financieren, worden er slechts weinig opgericht. Het wegnemen van enkele van de belemmeringen voor de oprichting van transnationale joint ventures in het MKB vergemakkelijkt de oprichting van nieuwe bedrijven die anders niet tot stand zouden komen, zoals transnationale onderzoeksconsortia die zich bezighouden met de exploitatie van onderzoeksresultaten en daartoe hun productiefaciliteiten onderbrengen in een joint venture. Er bestaan weinig alternatieven voor het aantrekken van vergelijkbare financiering.
- Verbetering van de voorwaarden voor het verkrijgen van vreemd vermogen in het MKB in de hele EU, in het bijzonder door het volume van de leningen ter beschikking van het MKB te vergroten en door de toegang tot leenvermogen te verbeteren door de eisen inzake onderpand die worden opgelegd door leningprogramma's en vele geldschieters te versoepelen, alsmede door banken aan te moedigen risico's te aanvaarden bij het

verstrekken van leningen aan het MKB. Deze vorm van financiering van het MKB, met name de verstrekking van leningen zonder zakelijke zekerheid, waaronder leningen voor het financieren van immateriële activa, kenmerkt zich door risico's die commerciële financiële instellingen niet gemakkelijk aanvaarden.

Het is de bedoeling dat het onderhavige voorstel een aanmoediging vormt voor activiteiten die leiden tot de schepping van werkgelegenheid doordat zij enkele van de financiële belemmeringen helpen wegnemen die het ontstaan van nieuwe arbeidsplaatsen dankzij de oprichting en de groei van innoverende kleine en middelgrote ondernemingen in de weg staan. Door de oprichting en de ontwikkeling van nieuwe banenscheppers te steunen in plaats van het uitdelen van beloningen voor nieuwe banen, beoogt het voorstel de voortdurende schepping van banen te stimuleren in de bedrijven die gebruik maken van de voorgestelde regelingen.

Er is nog immer sprake van grote verschillen tussen de financiële markten in de lidstaten. Terwijl zich in het segment voor grote ondernemingen reeds een aanzienlijke convergentie heeft voorgedaan, varieert het aanbod van financiële diensten voor kleinere bedrijven van land tot land, net als de aard van de nationale subsidieregelingen voor het MKB. Het is dan ook mogelijk dat voor de drie regelingen van het voorstel in de lidstaten in verschillende mate belangstelling bestaat. Het voorstel in zijn geheel is er evenwel op gericht tegemoet te komen aan een uiteenlopende reeks behoeften in de hele EU.

Vanwege de verschillen tussen de financiële markten in de lidstaten en de verschillende kenmerken van de drie regelingen, wordt voorgesteld de begrotingsmiddelen op flexibele wijze aan de drie regelingen toe te wijzen.

De stimulering van het risicokapitaal in Europa zal wellicht ook in het vervolg op communautair niveau moeten worden bestudeerd of geanalyseerd.

4. BESCHRIJVING VAN HET VOORGESTELDE PROGRAMMA

In overeenstemming met de voornoemde doelstellingen wordt voorgesteld parallel de volgende drie regelingen in te voeren:

- Een *risicokapitaalfaciliteit*, te beheren door het EIF via beleggingen in relevante gespecialiseerde beleggingsfondsen. Deze faciliteit betekent een versterking van de Europese Technologiefaciliteit aangezien deze zal worden gericht op een segment van de risicokapitaalmarkt dat zich kenmerkt door een groot risico, namelijk kleine en middelgrote ondernemingen in de oprichtings- en groeifase;
- De verstrekking van *financiële bijdragen*, onder het beheer van de diensten van de Commissie, voor de oprichting van transnationale joint ventures in het Europese MKB;
- Een *garantiefaciliteit*, onder het beheer van het EIF, teneinde de beschikbaarheid te vergroten van leningen aan kleine of nieuw opgerichte bedrijven doordat de risico's worden gedeeld door nationale garantieregelingen, onderlinge waarborgmaatschappijen en andere relevante instellingen, waaronder de EIB.

Voorgesteld wordt om naast elkaar drie regelingen in te voeren om zoveel mogelijk kleine en middelgrote ondernemingen met groeipotentieel te bereiken. Door met meer dan één regeling te werken, kunnen de middelen snel worden uitbetaald. De driedelige aanpak maakt het voorts gemakkelijker om eenvoudige structuren te hanteren voor de afzonderlijke regelingen en optimaal

resultaat te bereiken met het programma dankzij de flexibele toewijzing van middelen aan de verschillende regelingen in de periode dat het programma wordt uitgevoerd.

Het voorgestelde programma is volledig in overeenstemming met andere acties van de Gemeenschap en de activiteiten van de EIB en het EIF. De voorgestelde regelingen vormen een aanvulling op de eigen risicokapitaaltransacties van het EIF en de risicospreidingsregelingen die de EIB heeft vastgesteld naar aanleiding van de Europese top van Amsterdam, met inbegrip van de door het EIF beheerde ETF. De *risicokapitaalfaciliteit* zal, doordat deze bestemd is voor een segment van de markt met grotere risico's, ondernemingen bereiken die door de EIB of het EIF moeilijk geholpen kunnen worden vanwege de hogere statutaire risicocriteria waaraan zij gebonden zijn. Evenzo vormt de *garantiefaciliteit* een aanvulling op de activiteiten van de EIB en het EIF ten behoeve van het MKB doordat deze eveneens bestemd is voor bedrijven met een naar verhouding groot risico. De *JEV-regeling (Joint European Venture)* vormt een aanvulling op andere regelingen die het MKB een helpende hand moeten bieden bij het vinden van zakelijke partners, namelijk BC-NET, EUROPARTENARIAT en INTERPRISE, onderzoeksprogramma's en het Innovatie-Programma (Cordis, Innovation Relay Centres, I-TEC PARTNER, enz.).

Het voorgestelde programma is in overeenstemming met de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit. Elk van de drie faciliteiten is erop gericht om bedrijven een grotere ondersteuning te bieden in een stadium van hun ontwikkeling waarin financiering van commerciële instellingen of nationale regelingen slechts beperkt voorhanden is. Het neemt voorts het subsidiariteitsbeginsel in acht door de kapitaalmarkten in de lidstaten van een Europese dimensie te voorzien, overeenkomstig de gemeenschappelijke preoccupaties met betrekking tot de ontwikkeling van de markten, en breidt de mogelijkheden van de lidstaten op het gebied van de financiering van het MKB uit. Het beperkt zich tot het strikt noodzakelijke om zijn doelstellingen te bereiken en gaat niet verder dan dat; het neemt derhalve het beginsel van proportionaliteit in acht.

5. TENUITVOERLEGGING VAN HET VOORGESTELDE PROGRAMMA

De drie parallelle regelingen zullen ten uitvoer worden gelegd in samenwerking met nationale en plaatselijke financiële tussenpersonen teneinde deze af te stemmen op de specifieke kenmerken van de nationale markten. Aldus zullen de regelingen optimaal effect kunnen sorteren en kan verstoring van de markten worden voorkomen. De tussenpersonen zullen worden geselecteerd volgens marktvoorwaarden en volgens een eerlijke en doorzichtige procedure, terwijl het programma openstaat voor deelname door alle tussenpersonen die bereid en in staat zijn te voldoen aan de criteria van elk programma. Teneinde elke vorm van concurrentievervalsing te voorkomen, zal ervoor worden gezorgd dat een zo groot mogelijk aantal financiële tussenpersonen betrokken is bij de tenuitvoerlegging van het programma. Er zal een uitvoerige voorlichtingscampagne worden gevoerd om bekendheid te geven aan het programma en de werking ervan, zowel op het niveau van financiële tussenpersonen als van potentiële begunstigden.

• **ETF-startersregeling**

Een *risicokapitaalregeling* die wordt beheerd door het EIF. Tenuitvoerlegging geschiedt via beleggingen in relevante gespecialiseerde risicokapitaalfondsen. Het kan gaan om kleinere of nieuw-opgerichte risicokapitaalfondsen, fondsen die regionaal actief zijn of fondsen die zich richten op een specifieke sector, zoals de informatie- en communicatietechnologieën, gezondheidszorg en biotechnologie of risicokapitaalfondsen die zijn verbonden met onderzoekscentra en wetenschapsparken.

- **Joint European Venture - JEV**

Financiële bijdragen ter ondersteuning van de oprichting van transnationale joint ventures in het Europese MKB. Verdeling via financiële tussenpersonen onder het beheer van de diensten van de Commissie. De maximale totale bijdrage van 100 000 ecu dekt de kosten in verband met de administratieve en juridische voorbereiding van een transnationale joint venture, namelijk:

- een eerste tranche van ten hoogste 50 000 ecu, ter dekking van 50% van de in aanmerking komende kosten, met name marktonderzoek en de opstelling van een bedrijfsplan, milieu-effectrapportages, opstelling van juridische documenten en andere uitgaven met betrekking tot de administratieve en juridische voorbereiding van een transnationale joint venture.
- een tweede tranche, ter dekking van 10% van de belegging in vaste activa.

Deze regeling vormt een voortzetting van het proefproject dat de Commissie goedkeurde in haar Beschikking 97/761/EG van 5 november 1997, gelanceerd in het kader van het Derde meerjarenprogramma voor het MKB in de Europese Unie (1997-2000).

- **MKB-garantiefaciliteit**

Een *garantiefaciliteit* die door het EIF op trust-basis wordt beheerd. Toekenning van begrotingsmiddelen om de volledige kosten van de faciliteit te dekken, dat wil zeggen de garantieverliezen en de beheersvergoeding van het EIF, waarvoor contractueel een van tevoren bepaald plafond zal worden vastgesteld. Dit plafond wordt van geval tot geval bepaald op grond van de werksituatie van elke tussenpersoon en kan, om een indicatie te geven, 5 à 10% van de oorspronkelijke nominale waarde van het onderliggende aandelenkapitaal bedragen. Er is geen sprake van voorwaardelijke aansprakelijkheid ten laste van de EU-begroting. Doordat de volledige kosten van de faciliteit worden gedragen in plaats van de betaling van garantievergoedingen aan het EIF, kan deze faciliteit worden gericht op sectoren die het EIF, gezien haar criteria inzake risico en rendement, niet zou kunnen opnemen in haar eigen risicoportefeuille.

De MKB-garantiefaciliteit is bestemd voor kleine en middelgrote ondernemingen met groeipotentieel, met name kleine of nieuwe snelgroeiende bedrijven. De faciliteit, die beschikbaar zal worden gesteld in de vorm van garanties en contragaranties, vormt een aanvulling op de capaciteit van de reeds in de lidstaten bestaande garantieregelingen in de publieke of particuliere sector, met inbegrip van onderlinge-waarborgsystemen. De faciliteit kan ook worden gebruikt om de capaciteit voor het aanvaarden van risico's van financiële instellingen die krediet verstrekken aan deze groep ondernemingen te vergroten, en om eventueel nieuw door de EIB te ontwikkelen risicospreidingsinstrumenten te ondersteunen. Door te trachten waar mogelijk met bestaande instrumenten te werken, zal het MKB de voordelen kunnen genieten via nationale en/of regionale regelingen die zijn afgestemd op de behoeften van de bedrijven die op hun grondgebied actief zijn.

6. FINANCIERING EN EVALUATIE

Het voorstel voor een besluit van de Raad betreft een programma waarvoor gedurende drie achtereenvolgende jaren begrotingsmiddelen worden toegekend, gefinancierd met 420 miljoen ecu, op de begrotingen 1998-2000 opgenomen onder het nieuwe hoofdstuk B5-5 "Werkgelegenheid", met name de begrotingslijnen B5-510 "Technologiefaciliteit voor het MKB" en B5-511 "Joint European Venture".

De exacte jaarlijkse bedragen voor elke regeling kunnen variëren afhankelijk van de mate waarin de middelen worden benut en waarin de doelstellingen worden gerealiseerd. Er is een verdeling voorzien van 40% voor de ETF-startersregeling, 20% voor de European Joint Venture-regeling en 40% voor de MKB-garantiefaciliteit.

De voor de ETF-startersregeling toegekende begrotingsmiddelen zullen rechtstreeks worden overgedragen aan het EIF en op een speciale EU-rekening worden gezet die onder het beheer staat van het EIF. De risicokapitaalfondsen die als tussenpersoon fungeren en de ondernemingen waarin wordt deelgenomen, ontvangen het geld dus niet rechtstreeks van de Unie.

Ook de voor de MKB-garantiefaciliteit toegekende begrotingsmiddelen zullen worden overgedragen aan het EIF en op een speciale EU-rekening worden gecrediteerd om het risico van het EIF ingevolge de regeling voortdurend te dekken. De bemiddelende financiële instellingen ontvangen het geld dus niet rechtstreeks van de Unie.

De Commissie zal jaarlijks verslag uitbrengen over de tenuitvoerlegging van dit programma aan de begrotingsautoriteiten en binnen 48 maanden na de goedkeuring van het programma een algehele beoordeling opstellen van de werking en de resultaten ervan.

Voorstel voor een
BESLUIT VAN DE RAAD

betreffende maatregelen voor financiële bijstand aan innoverende en banenscheppende kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's)

HET GROEI- EN WERKGELEGENHEIDSINITIATIEF

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, inzonderheid op artikel 130, lid 3,

Gezien het voorstel van de Commissie¹;

Gezien het advies van het Europees Parlement²;

Gezien het advies van het Economisch en Sociaal Comité³;

Gezien het advies van het Comité van de regio's⁴;

- 1) Overwegende dat de Europese Raad in zijn bijeenkomst te Amsterdam op 16 en 17 juni 1997 in het kader van maatregelen ter vermindering van de werkloosheid de Europese Investeringsbank, hierna "EIB" genoemd, en het Europees Investeringsfonds, hierna "EIF" genoemd, heeft verzocht onder meer een faciliteit te ontwikkelen om risicokapitaal voor hoogtechnologische projecten van kleine en middelgrote ondernemingen, hierna "KMO's" genoemd, te verschaffen en daarmee niet alleen het verband tussen KMO's, innovatie en technologie, en nieuwe banen, maar ook de rol van risicokapitaal ter ondersteuning van de schepping van banen heeft erkend;
- 2) Overwegende dat de bijzondere Europese Raad inzake werkgelegenheid in zijn bijeenkomst, te Luxemburg op 20 en 21 november 1997 zich verheugd toonde over het Groei- en werkgelegenheidsinitiatief van het Europees Parlement om voor de werkgelegenheid meer begrotingsmiddelen te reserveren; dat de Europese Raad de Commissie heeft verzocht zo spoedig mogelijk voorstellen te doen voor nieuwe financiële instrumenten ter ondersteuning van innoverende en banenscheppende KMO's, zodat de Raad spoedig zijn goedkeuring aan deze voorstellen kan hechten; dat deze nieuwe instrumenten de door de EIB gefinancierde en door het EIF beheerde Europese Technologiefaciliteit (ETF) moeten versterken door openstelling van een loket "risicokapitaal", ondersteuning van de oprichting van transnationale gemeenschappelijke ondernemingen ("joint ventures") door KMO's in de Europese Unie en instelling van een bijzonder garantiefonds binnen het EIF ter vergemakkelijking van het nemen van risico's door instellingen die voor het midden- en kleinbedrijf, hierna "MKB" genoemd, financiering bieden;

1 PB C

2 PB C

3 PB C

4 PB C

- 3) Overwegende dat de EIB en het EIF reeds hebben gereageerd door creëring van de EIF, die voor op technologie gerichte KMO's risicokapitaal zal verstrekken door gevestigde risicokapitaalfondsen als tussenschakel, hierna "intermediairs" genoemd, te gebruiken;
- 4) Overwegende dat de Raad op 9 december 1996 Besluit 97/15/EG⁵ betreffende een derde meerjarenprogramma voor het MKB in de Europese Unie heeft vastgesteld; dat dit programma onder andere ten doel heeft de toegang tot financiering door middel van leningen en risicokapitaal te verbeteren, de ontwikkeling van specifieke financiële instrumenten te vergemakkelijken en de ontwikkeling van kapitaalmarkten voor snelgroeiende KMO's te stimuleren;
- 5) Overwegende dat de Commissie op 5 november 1997 Besluit 97/761/EG⁶ tot goedkeuring van een mechanisme voor de ondersteuning van het MKB bij de oprichting van transnationale "joint ventures" in de Gemeenschap, een financieel beperkt initiatief in het kader van het derde meerjarenprogramma voor het MKB, heeft vastgesteld;
- 6) Overwegende dat de Raad op 15 december 1994 Beschikking 94/917/EG⁷ houdende aanneming van een specifiek programma voor de verspreiding en exploitatie van de resultaten van de activiteiten inzake onderzoek en technologische ontwikkeling, inclusief demonstratie (1994-1998), heeft vastgesteld, waarin in activiteiten ter verbetering van het Europese klimaat voor de financiering van de exploitatie, de aanpassing en de verspreiding van technologie door passende communautaire regelingen is voorzien; dat de Commissie op 25 november 1996 haar goedkeuring heeft gehecht aan een mededeling betreffende het "Eerste actieplan voor innovatie in Europa - innovatie ter bevordering van groei en werkgelegenheid"⁸, dat ten doel heeft de financiering van innovatie in Europa te vergemakkelijken, met name door de aanmoediging van investering in risico- en in aandelenkapitaal, vooral waar het gaat om investeringen voor starters en voor snelgroeiende innoverende ondernemingen, die in belangrijke mate aan de schepping van nieuwe arbeidsplaatsen ten grondslag liggen, en door versterking van het optreden van het EIF ten behoeve van innovatie; dat de uitvoering van dit besluit op gepaste wijze met de bovengenoemde activiteiten dient te worden gecoördineerd;
- 7) Overwegende dat het gebrek aan risicokapitaal voor nieuwe ondernemingen en voor KMO's die willen groeien, vooral voor die welke van nieuwe technologie en innoverende ideeën gebruik maken; een bijzondere moeilijkheid vormt dat dit segment van de risicokapitaalmarkt in Europa onderontwikkeld is en de grootste risico's met zich brengt die potentieel tot grote verliezen kunnen leiden; dat een vastberaden betrokkenheid van de overheidssector de actoren in de privésector steun zal bieden om verdere investeringen te doen in, in een vroeg stadium en in opkomst verkerende KMO's;
- 8) Overwegende dat KMO's dikwijls moeilijkheden ondervinden om voor de ontwikkeling van transnationale "joint ventures" bankfinanciering te krijgen wegens het grotere risico voor financiële instellingen; dat de ontwikkeling van "joint ventures" door communautaire KMO's het mogelijk maakt de door de interne markt geboden kansen beter te benutten, de investeringen en de handel uit te breiden en de werkgelegenheid en de groei positief te beïnvloeden; dat voorschotten en subsidies het geschiktste middel vormen om de financiële

⁵ PB L 6 van 10.1.1997, blz. 25.

⁶ PB L 310 van 13.11.1997, blz. 28.

⁷ PB L 361 van 31.12.1994, blz. 101.

⁸ COM(96)589 def. van 25.11.1996.

beïnvloeden; dat voorschotten en subsidies het geschiktste middel vormen om de financiële hinderpalen waarop KMO's bij de oprichting van transnationale "joint ventures" stuiten, te overwinnen;

- 9) Overwegende dat bankleningen voor de KMO's een belangrijke bron van externe financiering vormen; dat het voor KMO's moeilijk is hun schulden te financieren omdat de banken dikwijls zich terughoudend opstellen om aan die ondernemingen leningen te verstrekken; dat KMO's veelal slechts leningen kunnen verkrijgen indien daartegenover zekerheid bestaande uit vaste activa wordt gesteld; dat leninggaranties een kostenverantwoord instrument vormen om de toegang tot leningen te vergemakkelijken; dat zowel materiële als immateriële investeringen door de regeling dienen te worden gedekt; dat met een garantie-instrument een belangrijke hefboomwerking kan worden verkregen;
- 10) Overwegende dat dit besluit de rechtsgrondslag vormt voor specifieke, andere communautaire maatregelen aanvullende maatregelen die op het niveau van de lidstaten niet beter kunnen worden uitgevoerd en derhalve met het subsidiariteitsbeginsel in overeenstemming zijn; dat het besluit is beperkt tot hetgeen minimaal noodzakelijk is om de doelstellingen ervan te bereiken, niet verder gaat dan hetgeen hiertoe is vereist en derhalve het evenredigheidsbeginsel eerbiedigt;
- 11) Overwegende dat de definitie van KMO's, welke in Aanbeveling 96/280/EG van de Commissie⁹ is opgenomen, bij de tenuitvoerlegging van dit besluit dient te worden gevolgd;
- 12) Overwegende dat het (EIF) in juni 1994 werd opgericht om bij te dragen tot het nastreven van communautaire doelstellingen door de investeringen in transeuropese netwerken en het MKB te bevorderen; dat de Gemeenschap bij Besluit 94/375/EG van de Raad¹⁰ lid van het EIF is geworden dat het EIF volgens zijn statuten is gemachtigd leninggaranties toe te kennen en deel te nemen in het kapitaal van ondernemingen;
- 13) Overwegende dat het EIF heeft aangegeven bereid te zijn om aan de tenuitvoerlegging van de "ETF-startersregeling" en de "MKB-garantiefaciliteit" in het kader van dit besluit deel te nemen;
- 14) Overwegende dat de regeling inzake de "Joint European Venture" (JEV) door de Commissie zal worden beheerd overeenkomstig haar Besluit 97/761/EG;
- 15) Overwegende dat door de EIB en het EIF gefinancierde maatregelen niet onder de bepalingen van het Verdrag betreffende steunmaatregelen van de Staten vallen; dat, indien deze maatregelen voor de begunstigde KMO's gevolgen hebben die met die van steunmaatregelen van de Staten vergelijkbaar zijn, daarbij de beperkingen in acht moeten worden genomen en aan de voorwaarden moet worden voldaan die voor de verenigbaarheid van vergelijkbare steunmaatregelen van de Staten zijn vastgesteld,

BESLUIT:

⁹ PB L 107 van 30.4.1996, blz. 4.

¹⁰ PB L 173 van 7.7.1994, blz. 12.

Artikel 1

Doel van het programma

Een programma betreffende financiële bijstand aan innoverende en banenscheppende kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's) wordt hierbij vastgesteld, hierna "het programma" Aanbeveling 96/280/EC genoemd, dat ten doel heeft de oprichting en groei van innoverende kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's), te vergemakkelijken door ondersteuning van de investeringsactiviteit van die ondernemingen langs de weg van ruimere beschikbaarstelling van financiering waardoor tevens de schepping van werkgelegenheid wordt bevorderd.

Artikel 2

Beschrijving van het programma

Het programma bestaat uit drie elkaar aanvullende faciliteiten, namelijk een door het Europees Investeringsfonds (EIF) beheerde regeling voor risicokapitaalverschaffing ("ETF-startersregeling"), een door de Commissie beheerde regeling voor financiële bijdragen ter ondersteuning van de oprichting van transnationale gemeenschappelijke ondernemingen "joint ventures" door KMO's in de Gemeenschap ("Joint European Venture" (JEV)) en een door het EIF beheerde garantieregeling (de "MKB-garantiefaciliteit").

Artikel 3

De ETF-startersregeling

1. De Gemeenschap neemt door verstrekking van risicokapitaal deel in KMO's voornamelijk bij de oprichting en in beginfasen van die ondernemingen, en/of innoverende KMO's, door middel van investeringen in relevante gespecialiseerde risicokapitaalfondsen, met name in kleinere of in recent opgerichte fondsen, in regionaal werkzame fondsen of in fondsen die zich op specifieke bedrijfstakken of technologieën concentreren, of ook in risicokapitaalfondsen die de exploitatie van O & O-resultaten financieren, bijvoorbeeld fondsen die met onderzoekcentra en wetenschapsparken ("science parks") zijn verbonden.
2. Het EIF selecteert de investeringen in de risicokapitaalfondsen, voert deze uit en beheert deze. De nadere voorwaarden voor de tenuitvoerlegging van de ETF-startersregeling, met inbegrip van het volgen ervan en de controle erop, worden in een samenwerkingsovereenkomst tussen de Commissie en het EIF geregeld.
3. Voor de samenwerkingsovereenkomst wordt de in bijlage I vervatte indicatieve schets voor de tenuitvoerlegging van de ETF-startersregeling in aanmerking genomen.

Artikel 4

“Joint European Venture” (JEV)

1. De Gemeenschap verstrekt aan KMO's financiële bijdragen voor de oprichting van nieuwe transnationale “joint ventures” in de Gemeenschap. De communautaire bijdrage dient tot dekking van een deel van de uitgaven voor het concipiëren en opzetten van transnationale “joint ventures”. De maximumbijdrage per project bedraagt 100 000 ECU en dekt:
 - a) ten hoogste 50% van de in aanmerking komende uitgaven tot een maximum van 50 000 ECU;
 - b) ten hoogste 10% van het totale bedrag van de investeringen in vaste activa.
2. In aanmerking komende uitgaven in de zin van lid 1, punt a), zijn de essentiële uitgaven in verband met het concipiëren en opzetten van een in bijlage II, punt 6, omschreven transnationale “joint venture” die door Europese KMO's is opgericht.
3. Aanvragen voor bijdragen worden over een net van financiële intermediairs naar de Commissie doorgeleid. Voor de tenuitvoerlegging van de regeling inzake de “Joint European Venture” (JEV) wordt de in bijlage II vervatte indicatieve schets in aanmerking genomen.

Artikel 5

De MKB-garantiefaciliteit

1. De Gemeenschap stelt begrotingsmiddelen ter beschikking tot dekking van de kosten van door het EIF verstrekte garanties en tegengaranties ter bevordering van een ruimere beschikbaarstelling van leningen waarvoor in de lidstaten in de overheids- of in de privésector garantiestelsels bestaan, onderlinge garantiestelsels inbegrepen; de regeling kan ook worden gebruikt ter ondersteuning van instrumenten voor risicospreiding in het MKB die eventueel door de EIB of door andere geëigende financiële instellingen ter beschikking worden gesteld.
2. De begrotingsmiddelen dekken de volledige kosten van de faciliteit, met inbegrip van de door het EIF geleden verliezen op garanties en alle andere in aanmerking komende kosten of uitgaven van de faciliteit. Voor de kosten van de faciliteit wordt een maximum vastgesteld; in de Gemeenschapsbegroting wordt geen eventuele verplichting opgenomen.
3. De faciliteit wordt gericht op KMO's met groeipotentieel en derhalve met potentieel voor de schepping van werkgelegenheid. Prioriteit wordt gegeven aan kleine ondernemingen met ten hoogste 100 werknemers. De door het EIF verleende garanties zijn gedeeltelijke garanties; steeds wordt een regeling tussen het EIF en de intermediaire financiële instelling getroffen over risicospreiding.
4. De nadere voorwaarden voor de tenuitvoerlegging van de MKB-garantiefaciliteit, met inbegrip van het volgen ervan en de controle erop, worden in een samenwerkingsovereenkomst tussen de Commissie en het EIF geregeld.
5. Voor de samenwerkingsovereenkomst wordt de in bijlage III vervatte indicatieve schets voor de tenuitvoerlegging van MKB-garantiefaciliteit in aanmerking genomen.

Artikel 6

Verslaglegging en evaluatie

1. De Commissie brengt het Europees Parlement en de Raad jaarlijks over de tenuitvoerlegging van dit besluit verslag uit, met name over de invloed ervan op de toegang van KMO's tot financiering, de onmiddellijke gevolgen ervan voor de schepping van werkgelegenheid en de vooruitzichten voor de schepping van werkgelegenheid op lange termijn.
2. Uiterlijk 48 maanden na de datum van vaststelling van dit besluit, geeft de Commissie een evaluatie van het programma, met name van het gebruik dat in totaal ervan is gemaakt, de onmiddellijke gevolgen ervan voor de schepping van werkgelegenheid en de vooruitzichten voor de schepping van werkgelegenheid op lange termijn, meer in het bijzonder om de mogelijkheden te beoordelen voor toekomstige actie na de beginperiode.

Artikel 7

Slotbepaling

Dit besluit treedt in werking op de dag waarop het door de Raad wordt vastgesteld en geldt voor drie jaar.

Gedaan te Brussel, op

Voor de Raad

De Voorzitter

Indicatieve schets voor de tenuitvoerlegging van de ETF-startersregeling**1. Inleiding**

De ETF-startersregeling zal door het EIF op trustbasis worden beheerd. Het EIF zal de voor de regeling uitgetrokken communautaire middelen investeren in ter zake gespecialiseerde risicokapitaalfondsen, met name in kleinere of onlangs opgerichte fondsen, in regionaal werkzame fondsen of in fondsen die zich op specifieke bedrijfstakken of technologieën concentreren, of ook in risicokapitaalfondsen die de exploitatie van O & O-resultaten financieren, bijvoorbeeld fondsen die aan onderzoekcentra en wetenschapsparken "science parks" zijn verbonden, die op hun beurt risicokapitaal voor het MKB verschaffen. De ETF-startersregeling zal de door de EIB in samenwerking met het EIF ingestelde Europese Technologiefaciliteit (ETF) versterken door een investeringsbeleid waarmee een hoger risicoprofiel gepaard gaat zowel ten opzichte van de bemiddelende fondsen als ten opzichte van het investeringsbeleid van deze laatste.

2. Intermediairs

Het EIF stelt alles in het werk om de investeringen te richten op kleinere of onlangs opgerichte fondsen, op fondsen voor specifieke, al dan niet bijstand genietende regio's of voor specifieke bedrijfstakken of technologieën, of op risicokapitaalfondsen die aan onderzoekcentra en wetenschapsparken zijn verbonden. De intermediairs zullen volgens de beste zakelijke en marktpraktijk op behoorlijke en doorzichtige wijze worden geselecteerd om concurrentievervalsingen te voorkomen, met inachtneming van het doel via een groot aantal gespecialiseerde fondsen te werken.

3. Maximuminvestering

De maximum totale investering in een bemiddelend risicokapitaalfonds bedraagt 25% van het totale aandelenkapitaal dat door het betrokken fonds wordt gehouden, of 35% in uitzonderlijke gevallen, zoals nieuwe fondsen die waarschijnlijk een bijzonder krachtige katalytische rol voor de ontwikkeling van risicokapitaalmarkten voor een specifieke technologie of in een specifieke regio zullen vervullen. Per risicokapitaalfonds mag niet meer dan 10 miljoen ECU worden geïnvesteerd. De intermediaire risicokapitaalfondsen moeten met betrekking tot de diversifiëring van de portefeuille ervan de gevestigde marktpraktijk volgen.

4. Looptijd van de faciliteit

De ETF-startersregeling wordt opgezet als een langlopende faciliteit in het kader waarvan gewoonlijk posities van vijf tot tien jaar in risicokapitaalfondsen zullen worden genomen. Het EIF zal alles in het werk stellen om de aan de faciliteit toegewezen middelen ten laatste gedurende het kalenderjaar dat volgt op het jaar waarin de betrokken begrotingsbetalingen worden verricht, volledig vast te leggen. In elk geval zal de looptijd van de investeringen niet langer bedragen dan 16 jaar vanaf de datum van ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst.

5. Realisatie van investeringen

Aangezien de meeste van de investeringen in het kader van de ETF-startersregeling in niet-beursgenoteerde, illiquide risicokapitaalfondsen zullen worden gedaan, zal de realisatie van die investeringen op de uitkering van de door de intermediaire fondsen ontvangen opbrengsten uit de verkoop van hun investeringen in KMO's zijn gebaseerd.

6. Herinvestering van opbrengsten uit gerealiseerde investeringen

Opbrengsten uit gerealiseerde investeringen mogen gedurende de eerste vier jaar van de regeling worden geherinvesteerd. De herinvesteringsperiode kan met ten hoogste drie jaar worden verlengd indien de faciliteit 48 maanden na de instelling ervan een gunstige beoordeling krijgt.

7. Rekening voor gelden van derden (trustrekening)

Een afzonderlijke rekening voor gelden van derden (trustrekening) wordt binnen het EIF geopend voor de voor de regeling bestemde begrotingsmiddelen. Deze rekening is rentedragend; ontvangen rente wordt aan de middelen van de faciliteit toegevoegd. De door het EIF in het kader van de ETF-startersregeling verrichte investeringen en de beheerkosten van het EIF en andere in aanmerking komende uitgaven worden van deze rekening voor gelden van derden afgeschreven en de opbrengsten uit gerealiseerde investeringen worden daarop bijgeschreven. Als de regeling vier jaar loopt of, indien de herinvesteringsperiode wordt verlengd, na afloop van de verlengde herinvesteringsperiode, worden andere saldi op deze trustrekening dan gelden waarvoor verplichtingen zijn aangegaan en die nog niet zijn opgenomen/geïnvesteerd en gelden die redelijkerwijs voor de dekking van in aanmerking komende kosten en uitgaven nodig zijn, zoals beheerkosten van het EIF, aan de Gemeenschapsbegroting teruggestort.

8. Rekenkamer

Passende regelingen worden getroffen om de Rekenkamer in staat te stellen zijn taak te vervullen teneinde de regelmatigheid van de betalingen te verifiëren.

**Indicatieve schets voor de tenuitvoerlegging van de regeling inzake de
"Joint European Venture"(JEV)**

1. Inleiding

In het kader van de regeling inzake de "Joint European Venture" (JEV) zullen financiële bijdragen worden verstrekt ter ondersteuning van de oprichting van transnationale gemeenschappelijke ondernemingen ("joint ventures") door KMO's in de Gemeenschap. Deze regeling is gebaseerd op het beperkte initiatief in het kader van het derde meerjarenprogramma voor het MKB, dat bij Besluit 97/761/EG van de Commissie van 5 november 1997 tot goedkeuring van een mechanisme voor de ondersteuning van het MKB bij de oprichting van transnationale "joint ventures" in de Gemeenschap werd vastgesteld¹¹.

2. Intermediairs

De regeling zal voor KMO's toegankelijk zijn via intermediairs, die banken of andere voor dit doel geschikte financiële instellingen kunnen zijn. Het net van financiële intermediairs omvat financiële intermediairs die zijn geselecteerd overeenkomstig het in punt 1 genoemde initiatief van 5 november 1997 in aansluiting op een in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen bekendgemaakt nieuw verzoek om reacties van belangstellenden. De Commissie zal nagaan of de aanvragen in het licht van de doelstellingen van het programma in aanmerking komen.

3. Aanvraagprocedure

Aanvragen om financiële bijdragen uit hoofde van deze regeling moeten door KMO's bij een van de intermediairs worden ingediend. De intermediair wordt belast met de beoordeling van de aanvraag en moet deze in geval van een gunstig advies naar de Commissie doorleiden. De Commissie gaat na of de aanvragen in het licht van de doelstellingen van de regeling, met name het effect op de werkgelegenheid, in aanmerking komen.

4. Betaling van financiële bijdragen

De bijdragen, die in totaal niet meer dan 100 000 ECU mogen bedragen, worden aan de KMO's betaald via de financiële intermediair, die alle betalingen onverwijld en onverkort doorgeeft.

De betalingen uit hoofde van de eerste tranche tot ten hoogste 50 000 ECU dienen tot dekking van 50% van de in aanmerking komende uitgaven voor het opzetten en voorbereiden van de gemeenschappelijke onderneming en geschieden in twee termijnen. Een terugbetaalbaar voorschot van 50% (ten hoogste 25 000 ECU) wordt uitgekeerd

¹¹ PB L 310 van 13.11.1997, blz. 28.

zodra de aanvraag door de Commissie is goedgekeurd. Een tweede betaling van 50% (ten hoogste 25 000 ECU) wordt verricht na overlegging van bewijsstukken voor alle verrichte uitgaven en op basis van een gedetailleerd projectbeoordelingsverslag aan de hand waarvan de haalbaarheid van de gemeenschappelijke onderneming en de voorgenomen investering kan worden beoordeeld. Nadat de Commissie de bewijsstukken heeft goedgekeurd, wordt het terugbetaalbare voorschot in een subsidie omgezet.

De betaling uit hoofde van de tweede tranche tot dekking van ten hoogste 10% van de investering geschiedt nadat ten genoegen van de Commissie de bewijsstukken van de voltooiing van de investering en het begin van de nieuwe activiteit zijn ontvangen.

KMO's die een betaling uit hoofde van de tweede tranche (10% van de investering) ontvangen, moeten zich ertoe verplichten de Commissie gedurende een periode van vijf jaar informatie te zullen verstrekken over de activiteiten van de opgerichte gemeenschappelijke onderneming en met name over het aantal gecreëerde banen.

5. Externe beheerkosten

Bij het beheer van het programma zal een beroep worden gedaan op gespecialiseerde externe bijstand voor het volgen van projecten. Deze bijstand wordt verleend door externe contractanten die worden geselecteerd naar aanleiding van een verzoek om reacties van belangstellenden. Ten hoogste 5% van de ter beschikking gestelde begrotingsmiddelen wordt voor de externe beheerkosten van het initiatief gereserveerd.

6. Definitie van een gemeenschappelijke onderneming ("joint venture")

Het begrip "gemeenschappelijke onderneming" wordt ruim geïnterpreteerd, dit wil zeggen omvattend elke tot een nieuwe rechtspersoon leidende vorm van consortium, partnerschap of "gemeenschappelijke onderneming" in enge zin op het gebied van industrie, diensten, handel of ambacht, mits de volgende voorwaarden zijn vervuld:

het project creëert nieuwe economische activiteiten waarbij in de Gemeenschap investeringen worden gedaan en werkgelegenheid wordt gecreëerd. Verplaatsing van bestaande economische activiteiten wordt niet in aanmerking genomen; overname van bestaande ondernemingen evenmin;

de partners vervullen een actieve rol in de "gemeenschappelijke onderneming" en dragen een passende mate van verantwoordelijkheid. Gemeenschappelijke ondernemingen waarin één van de partners meer dan 75% bezit, komen niet in aanmerking. Wijzigingen in de deelnemingen in de gemeenschappelijke onderneming binnen drie jaar na de ondertekening van de overeenkomst met de Commissie moeten bij de Commissie worden aangemeld met het oog op een herbeoordeling van haar financiële deelneming;

de gemeenschappelijke onderneming moet recent zijn opgericht door ten minste twee KMO's uit twee verschillende lidstaten.

7. In aanmerking komende uitgaven

Voor vergoeding in aanmerking komen uitgaven in verband met het ontwerpen en opzetten van een Gemeenschappelijke onderneming: uitgaven in de voorbereidende fase (marktverkenningen, voorbereiding van het rechtskader, milieu-effectrapportage, technische standaarden, bedrijfsplan, enz.); uitgaven voor externe deskundigen (juristen, adviseurs, accountants): honoraria op basis van werkelijke kosten, reis- en verblijfskosten

(volgens de bepalingen die zijn vastgesteld in het kader van de dienstverleningsovereenkomsten van de Commissie).

Voor de subsidie ten belope van 10% van de verrichte investering wordt als "investering" aangemerkt de aankoop of de productie van materiële of immateriële activa die in de balans van de gemeenschappelijke onderneming als vaste activa worden verantwoord en overeenkomstig algemeen aanvaarde boekhoudkundige normen worden gewaardeerd.

Financieringskosten en uitgaven in verband met het zoeken naar een partner zijn uitgesloten.

8. Verplichtingen van de begunstigen

De nodige regelingen worden getroffen om de Rekenkamer of de Commissie in staat te stellen hun taak te vervullen teneinde de regelmatigheid te verifiëren van de verklaringen die de begunstigen hebben afgelegd om hun verzoeken om betalingen te staven, alsmede van de dienovereenkomstig verrichte betalingen.

Indicatieve schets voor de tenuitvoerlegging van de MKB-garantiefaciliteit**1. Inleiding**

De MKB-garantiefaciliteit zal door het EIF op trustbasis worden beheerd. Terwijl het EIF tegengaranties of, in voorkomend geval, medegaranties zal verstrekken voor in de lidstaten functionerende garantiestelsels, en directe garanties in het geval van de EIB of andere geschikte financiële intermediairs, zullen zijn verliezen uit de relevante garanties met communautaire middelen worden gedekt. Aldus zal de regeling kunnen worden afgestemd op KMO's met groeipotentieel die bijzonder moeilijk financiering kunnen verkrijgen omdat het verstrekken van leningen aan deze ondernemingen als zeer riskant wordt ervaren, zoals in het geval van kleine of recent opgerichte ondernemingen.

2. Intermediairs

Garantiestelsels die in de openbare of de privé-sector in de lidstaten functioneren, met inbegrip van onderlinge garantiestelsels, de EIB of andere passende financiële instellingen in verband met risicodragende faciliteiten die zij voor KMO's beschikbaar stellen. De intermediairs zullen worden geselecteerd volgens de beste zakelijke en marktpraktijk op een eerlijke en doorzichtige wijze, met inachtneming van: (a) het effect op het volume van de schuldfinanciering ten behoeve van KMO's, en/of (b) het effect op de toegang tot schuldfinanciering voor KMO's, en/of (c) het effect op de risico's die de betrokken intermediair bij leningen aan KMO's op zich neemt.

3. In aanmerking komende leningen aan KMO's

De financiële criteria voor het in aanmerking komen van leningen aan KMO's voor garanties in het kader van de MKB-garantiefaciliteit worden afzonderlijk voor elke intermediair vastgesteld in het kader van de garantiestelsels die zij reeds toepassen, met het doel zo veel mogelijk KMO's te bereiken. Deze criteria dienen de marktvoorwaarden en -praktijken in het betrokken gebied te weerspiegelen. De garanties en tegengaranties zullen hoofdzakelijk beschikbaar worden gesteld tot dekking van leningen aan KMO's met minder dan 100 werknemers. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan leningen ter financiering van immateriële activa.

4. EIF-garanties

De garanties van het EIF hebben betrekking op afzonderlijke leningen in een specifieke leningenportefeuille, die, indien dat tot de uitbreiding van de leningen aan KMO's leidt, een bestaande, of een binnen een specifieke periode te creëren leningenportefeuille kan zijn. De garanties van het EIF dekken een deel van het aan de onderliggende leningenportefeuille inherente kredietrisico, waarbij het risico wordt gedeeld met de betrokken financiële intermediair.

5. Gelimiteerde gecumuleerde verliezen van het EIF

De verplichting van het EIF om zijn aandeel in de verliezen op leningen aan de intermediair te betalen, blijft bestaan totdat het gecumuleerde bedrag van de betalingen tot dekking van de verliezen op een specifieke leningenportefeuille, verminderd met het gecumuleerde bedrag van de overeenkomstige alsnog geïnde bedragen die aanvankelijk als verliezen waren geboekt, een tevoren overeengekomen bedrag bereikt, waarna de garantie van het EIF automatisch wordt geannuleerd.

6. EIF op gelijke voet met de intermediair

De garanties van het EIF staan gewoonlijk op gelijke voet met de garanties, of in voorkomend geval met de leningen, die door de intermediair worden verstrekt.

7. Rekening voor gelden van derden (trustrekening)

Bij het EIF wordt een rekening voor gelden van derden (trustrekening) geopend voor de begrotingsmiddelen voor de regeling. Deze rekening is rentedragend; de ontvangen rente wordt aan de middelen van de faciliteit toegevoegd.

8. Recht van het EIF om gelden aan de trustrekening te onttrekken

Het EIF heeft het recht de rekening voor gelden van derden (trustrekening) te debiteren voor betalingen om aan zijn verplichtingen voor de gelimiteerde gecumuleerde verliezen uit hoofde van de garantiefaciliteit te voldoen, en, met goedkeuring van de Commissie, voor andere in aanmerking komende kosten, bijvoorbeeld zijn beheerkosten, honoraria van juristen en promotiekosten van de regeling.

9. Alsnog geïnde bedragen die als verliezen waren geboekt, moeten op de trustrekening worden bijgeschreven

Alsnog geïnde bedragen die aanvankelijk waren geboekt als verliezen op leningen waarvoor betalingen werden verricht uit hoofde van garanties die werden aangesproken, moeten op de rekening voor gelden van derden (trustrekening) worden bijgeschreven.

10. Looptijd van de regeling

Het is de bedoeling dat de afzonderlijke MKB-garanties een looptijd van vijf tot tien jaar zullen hebben. Indien op de trustrekening voldoende middelen voorhanden zijn, zal het EIF nieuwe garantieverplichtingen aangaan tot vier jaar na de goedkeuring van de faciliteit. Bedragen die bij het verstrijken van de uitstaande garanties op de trustrekening staan, worden aan de Gemeenschapsbegroting teruggestort.

11. Rekenkamer

Regelingen worden getroffen om de Rekenkamer in staat te stellen zijn taak te vervullen teneinde de regelmatigheid van de betalingen te verifiëren.

FINANCIËEL MEMORANDUM

1. TITEL VAN DE MAATREGEL

HET GROEI- EN WERKGELEGENHEIDSINITIATIEF

2. BEGROTINGSLIJNEN

B5-510 Technologiefaciliteit voor het MKB

B5-511 Joint European Venture

3. JURIDISCHE GRONDSLAG

Artikel 130

4. OMSCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

- 4.1. Algemene doelstelling: conform de conclusies van de top van Amsterdam wordt met het initiatief beoogd om, in het kader van gelijke kansen, de werkgelegenheid en de groei te vergroten door de beschikbaarheid van leningen of enige andere vorm van middellange of langetermijn-schuldfinanciering en/of aandelenkapitaal voor het MKB te vergroten. De toegekende begrotingsmiddelen zijn bestemd om het MKB meer toegang te geven tot financiering voor investeringen die leiden tot meer werkgelegenheid.

Dit programma betreft met name de financiering van:

- participaties in beleggingsfondsen, zoals risicokapitaalfondsen, waarbij de aandacht in het bijzonder uitgaat naar beleggingen in nieuw-opgerichte bedrijven en/of bedrijven die zich bezighouden met nieuwe technologieën of anderszins innoverend zijn;
 - uitgaven ter dekking van een gedeelte van de uitgaven voor het uitwerken en opzetten van transnationale joint ventures tussen kleine en middelgrote ondernemingen in de EU, alsmede een gedeelte van de kosten van de gerealiseerde transnationale investering;
 - de kosten van garanties en contragaranties welke worden toegekend door het EIF om het mogelijk te maken dat meer leningen worden verstrekt en hogere risico's worden aanvaard door nationale garantieregelingen, onderlinge waarborgmaatschappijen, de EIB of andere relevante financiële tussenpersonen in verband met activiteiten van het MKB.
- 4.2. Duur: 1998-2000
- 4.3. Voorschriften met betrekking tot verlenging: de Commissie zal uiterlijk 48 maanden na de datum waarop het programma wordt goedgekeurd verslag uitbrengen over de tenuitvoerlegging ervan bij de begrotingsautoriteiten en voorts een algemene beoordeling opstellen van de werking en de resultaten van het

programma. Op basis van deze evaluatie zal de Commissie beslissen of zij al dan niet aan de wetgevende autoriteit zal voorstellen het programma voort te zetten.

5. INDELING VAN DE UITGAVEN/ONTVANGSTEN

- 5.1. Niet-verplichte uitgaven
- 5.2. Gesplitste kredieten.
- 5.3. Verwachte ontvangsten: opbrengst van aandelenparticipaties; terugbetaling van niet-benutte begrotingsmiddelen.

6. AARD VAN DE UITGAVEN OF ONTVANGSTEN

EIF-startersregeling: de uitgaven geschieden in de vorm van de toekenning van begrotingsmiddelen voor de investering van risicokapitaal in het MKB, hoofdzakelijk aan bedrijven die zich in de oprichtings- of groeifase van hun bestaan bevinden en/of innoveren. De faciliteit zal worden beheerd door het EIF, die de investeringen in deze risicokapitaalfondsen zal selecteren en verrichten. De toegekende begrotingsmiddelen dekken alle in aanmerking komende kosten, met inbegrip van de beheersvergoedingen van het EIF en andere kosten, zoals publicitaire uitgaven.

Joint European Venture-regeling: de uitgaven geschieden in de vorm van financiële bijdragen bestemd ter dekking van een gedeelte van de uitgaven voor het opzetten van een joint venture. De maximale bijdrage per project bedraagt 100 000 ECU. Dit dekt: (a) maximaal 50% van de in aanmerking komende uitgaven, met een maximum van 50 000 ECU; (b) maximaal 10% van het totale bedrag van de gedane investeringen. De toegekende begrotingsmiddelen dekken de volledige kosten van de faciliteit, met inbegrip van voorschotten, subsidies en externe beheerskosten (5% van de communautaire middelen) en andere in aanmerking komende kosten, zoals publicitaire uitgaven. 1 000 ECU per goedgekeurd project wordt uitgetrokken als vergoeding voor de bemiddelende banken.

MKB-garantiefaciliteit: de uitgaven geschieden in de vorm van subsidies ter dekking van de kosten van garanties en contragaranties welke worden verstrekt door het EIF teneinde het mogelijk te maken dat meer leningen worden verstrekt of hogere risico's worden aanvaard door nationale garantieregelingen, onderlinge waarborgmaatschappijen, de EIB of andere relevante financiële tussenpersonen ten behoeve van het MKB. De toegekende begrotingsmiddelen dekken de volledige kosten van de faciliteit, dat wil zeggen de garantieverliezen en de beheersvergoedingen van het EIF en alle andere voor financiering in aanmerking komende kosten, zoals publicitaire uitgaven. De kosten van de faciliteit zullen aan een plafond zijn gebonden, zodat de totale uitgaven onder geen enkele omstandigheid hoger kunnen uitkomen dan de op de begroting uitgetrokken middelen.

Eventuele opbrengsten zullen opnieuw gebruikt mogen worden in overeenstemming met artikel 27 van de Financiële Verordening van 21 december 1977, zoals laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG, Euratom, EGKS) nr. 2335/95 (PB L240, 7.10.195, blz. 12).

7. FINANCIËLE GEVOLGEN

7.1 Methode van berekening van de totale kosten

De totale kosten van het programma worden geraamd op 420 miljoen ecu. Dit bedrag omvat in het bijzonder alle operationele kosten (beheer, administratie, controle, enz.), de kosten voor publiciteit en die voor de beoordeling van dit initiatief.

7.2 Uitsplitsing van de kosten naar programmaonderdeel (in lopende kredieten)

Het is thans nog niet mogelijk om exact te voorspellen welk bedrag de komende jaren voor elk van de regelingen zal worden toegekend: de onderstaande cijfers voor de jaren 1987-2000 vormen dan ook slechts een indicatie. Momenteel wordt uitgegaan van een verdeling van 40% voor de EITF-startersregeling, 20% voor de Europese Joint Venture-regeling en 40% voor de MKB-garantiefaciliteit. De Commissie zal de verdeling over de verschillende regelingen gedurende de driejaarlijkse periode bijstellen om rekening te houden met de benutting van de middelen en de efficiëntie van de regelingen met betrekking tot de kwaliteit van de ingediende projecten, de gevolgen ervan voor de toegang van het MKB tot financiering en het uitzicht dat zij bieden op de schepping van werkgelegenheid op lange termijn.

Bedragen in mecu	Begroting 1998	Begroting 1999	Begroting 2000	Totaal
ETF-startersregeling - verstrekking van risicokapitaal (investerings inclusief beheerskosten en publicitaire uitgaven)	50 (ter indicatie)	50-70 (ter indicatie)	50-70 (ter indicatie)	150-190 (ter indicatie)
Joint European Venture - financiële bijdragen voor JEV's (voorschotten en subsidies met inbegrip van externe beheerskosten, beheersvergoedingen publicitaire uitgaven)	20 (ter indicatie)	30-40 (ter indicatie)	30-40 (ter indicatie)	80-100 (ter indicatie)
MKB-garantiefaciliteit - subsidies voor garanties (verliezen, beheerskosten, publicitaire uitgaven)	50 (ter indicatie)	50-70 (ter indicatie)	50-70 (ter indicatie)	150-190 (ter indicatie)
	120	150	150	420

7.3 Schema vastleggingskredieten/betalingskredieten

Bedragen in ecu	1998	1999	2000	Totaal
Vastleggingskredieten	120	150	150	420
Betalingskredieten	60	180	180	420

8. MAATREGELEN OM FRAUDE TEGEN TE GAAN

EIF-startersregeling de regeling wordt beheerd door het EIF, dat verantwoordelijk zal zijn voor het zoeken naar en beoordelen van mogelijkheden om te beleggen in de bemiddelende risicokapitaalfondsen die op hun beurt investeren in het MKB. Bij het vervullen van deze taak zal het EIF dezelfde toewijding aan de dag leggen als bij de transacties met haar eigen aandelen en de transacties uit hoofde van de door de EIB gefinancierde Europese Technologiefaciliteit. Krachtens bepaalde contractuele verplichtingen zal het EIF zich beperken tot het investeren in minderheidsparticipaties van ten hoogste 25% van het kapitaal van elk risicokapitaalfonds (of 35% in uitzonderlijke gevallen), zodat de risicokapitaalfondsen zelf en andere beleggers in deze fondsen belang hebben bij een succesvol verloop van de betreffende risicokapitaaltransactie. De afzonderlijke bedragen die in elk risicokapitaalfonds worden geïnvesteerd zullen ten hoogste 10 miljoen ECU mogen bedragen.

Joint European Venture: subsidies of de aanvaarding van diensten en voorbereidende werkzaamheden, haalbaarheidsstudies of beoordelingen waartoe opdracht wordt gegeven, zullen door de Commissie worden gecontroleerd alvorens uitbetaling zal plaatsvinden. Hierbij zal rekening worden gehouden met de contractuele verplichtingen en de beginselen van gezond algemeen en financieel beheer. In alle overeenkomsten en contracten tussen de Commissie en de ontvangers van subsidie zijn maatregelen voorzien om fraude te voorkomen, (controles, indiening van verslagen, enzovoorts). De aanvraagprocedure voor de JEV-regeling kent twee fasen. De eerste fase betreft de uitgaven met betrekking tot de oprichting van de joint venture, de tweede de uitgaven in verband met de investering zelf.

In de eerste fase dient een onderneming van het Europese MKB een verzoek om een bijdrage in bij een financiële tussenpersoon in het netwerk. Laatstgenoemde beoordeelt het verzoek en zendt het door naar de diensten van de Commissie indien aan de criteria voor het verkrijgen van een bijdrage wordt voldaan. Deze diensten nemen vervolgens een unanieme en definitieve beslissing over de toekenning van een bijdrage van de Gemeenschap. Eén van de eerste maatregelen om fraude te voorkomen is dus operationeel op het niveau van de financiële tussenpersonen die de economische en financiële uitvoerbaarheid van het ingediende project beoordelen, waarbij zij kunnen beschikken over een handleiding met alle ontvankelijkscriteria en voorbeelden van verzoeken om een bijdrage. Voorts dienen de financiële tussenpersonen de Commissie een gedetailleerde beoordeling te verstrekken van elke consultant waarop een beroep wordt gedaan. Tot slot mogen de honoraria van een enkele consultant niet meer bedragen dan 25% van de voor een bijdrage in aanmerking komende kosten in verband met de oprichting van de joint venture. In de tweede fase, met betrekking tot de kosten van de investering zelf, zal het verzoek op verschillende wijzen worden gecontroleerd: door de diensten van de Commissie, met inbegrip van de financiële diensten (in het bijzonder de controle op de schepping van nieuwe activiteiten en arbeidsplaatsen en van de boekhouding). Verwacht wordt dat de verwerking van een aanvraag gemiddeld zes maanden zal duren voor de toekenning van de eerste bijdrage. Het tijdsverloop voor de tweede investering zal afhangen van de datum en de aard van de gedane investering.

MKB-garantiefaciliteit: de regeling zal worden beheerd door het EIF. De beoordeling, de controle en het beheer van de leningen zal worden verricht door gekwalificeerde financiële tussenpersonen en onderworpen zijn aan bepaalde contractuele verplichtingen die worden opgelegd door het EIF. De garantie die het EIF verstrekt aan de financiële tussenpersoon dekt slechts gedeeltelijk het risico van deze tussenpersoon, zodat deze belang heeft bij het welslagen van de leningstransactie, aangezien zij de rest van het risico voor hun rekening nemen. De kosten van de faciliteit zullen aan een plafond gebonden zijn, zodat de totale kosten onder geen enkele omstandigheid hoger uitkomen dan de uitgetrokken begrotingsmiddelen.

De beheerders van de regelingen dienen met de betreffende tussenpersonen de benodigde afspraken te maken om de Europese Rekenkamer in de gelegenheid te stellen om in samenwerking met de diensten van de Commissie haar werk te doen teneinde de regelmatigheid van de verrichte betalingen te controleren.

9. GEGEVENS VAN DE KOSTEN/BATEN-ANALYSE

9.1. Specifieke doelstellingen:

- Het programma heeft ten doel de oprichting en de groei van innoverende bedrijven te bevorderen door hun investeringsactiviteiten te ondersteunen middels een grotere beschikbaarheid van financiering.
- De ETF-startersregeling is bedoeld voor de oprichtings- en groeifase van innovatieve kleine en middelgrote ondernemingen met een groot groeipotentieel. Hiermee wordt beoogd de toegankelijkheid van risicokapitaal voor deze bedrijven te vergroten, waarvan een katalysatorwerking uitgaat bij het aantrekken van andere beleggers die bereid zijn in deze bedrijven te investeren, alsmede een impuls te geven aan de risicokapitaalmarkt. De Joint European Venture-regeling is bedoeld om de oprichting van transnationale joint ventures in het Europese MKB te bevorderen en aldus de bedrijven te helpen de kansen van de interne markt te benutten door een betere aanwending van hun beperkte financiële en menselijke hulpbronnen en door de afstand tot hun afnemers te verkleinen. De MKB-garantiefaciliteit is bestemd om de beschikbaarheid van vreemd vermogen voor het MKB te vergroten en aldus de banken ertoe aan te zetten grotere risico's te aanvaarden bij het verstrekken van leningen aan het MKB, en met name bankleningen aan het MKB uit te breiden.
- Doelgroep: het MKB zoals gedefinieerd in de Aanbeveling van de Commissie 96/280/EG. In het geval van de MKB-garantiefaciliteit zal voorrang worden gegeven aan kleine bedrijven met maximaal 100 werknemers.

9.2. Motivering van de maatregel:

Het programma bestaat uit drie complementaire regelingen teneinde:

- tot een snelle verspreiding van de voordelen te komen;
- vertraging bij het realiseren van de bijbehorende werkgelegenheid te voorkomen;

- zo veel mogelijk kleine en middelgrote bedrijven met werkgelegenheidspotentieel te bereiken;
- ervoor te zorgen dat redelijke ontvankelijkheidscriteria kunnen worden gecombineerd met een snelle uitbetaling.
- EITF-startersregeling: het segment van de risicokapitaalmarkt waarvoor deze regeling is bestemd is in Europa onderontwikkeld. Het kenmerkt zich door de hoogste risico's en dus mogelijk door grote verliezen, hetgeen een rechtvaardiging vormt voor omvangrijke overheidsbemoediging teneinde de deelnemers aan het economisch verkeer in de particuliere sector een helpende hand te bieden en te voorkomen dat verdere investeringen in nieuwe en snelgroeiende kleine en middelgrote ondernemingen niet tot stand zouden komen.
- Joint European Venture: vanwege de beperkte bereidheid van de financiële instellingen om transnationale joint ventures in het MKB te financieren, komen er slechts weinig tot stand. Deze regeling is bedoeld om de belemmeringen voor het oprichten van internationale joint ventures in de EU weg te nemen en aldus nieuwe activiteiten en economische groei te stimuleren welke anders niet mogelijk zouden zijn en welke kunnen leiden tot de schepping van stabiele en duurzame arbeidsplaatsen en het MKB in staat kunnen stellen de kansen van de interne markt te benutten.
- MKB-garantiefaciliteit: deze vorm van kredietverstrekking aan het MKB, in het bijzonder leningen zonder onderpand waaronder leningen voor de financiering van immateriële activa, kenmerkt zich door risico's die commerciële financiële instellingen niet gemakkelijk aanvaarden. De daarmee verbonden werkgelegenheidschepping die anders niet tot stand zou komen, rechtvaardigt overheidsbemoediging.

9.3. Controle en evaluatie van de maatregel

De volgende elementen zullen in overweging worden genomen bij de beoordeling van de effecten van de voorgestelde maatregel:

- de gevolgen inzake de toegang van het MKB tot financiering, het onmiddellijke effect in de zin van de schepping van werkgelegenheid en de vooruitzichten voor de schepping van werkgelegenheid op lange termijn;
- de totale vraag naar het programma;
- het totale volume van de investeringen die in het kader van het onderhavige programma werden gerealiseerd;
- de toegang van het MKB tot het programma;
- de gebruikmaking van het programma;
- de gevolgen van het programma in de zin van de oprichting van bedrijven en andere gunstige gevolgen voor het MKB, bijvoorbeeld de verbetering van de concurrentiepositie;
- en andere aspecten, zoals bijvoorbeeld de doeltreffendheid van het programma met betrekking tot de bemiddelende instellingen.

De begrotingsautoriteit zal op de hoogte worden gebracht van de effecten van dit initiatief. Mogelijke verlenging van het programma of van afzonderlijke regelingen uit hoofde van het programma zullen worden onderzocht in het licht van de behaalde resultaten en de beoordeling van het initiatief, die binnen 48 maanden na de datum van goedkeuring van het initiatief zullen worden voorgelegd aan de begrotingsautoriteit.

10. ADMINISTRatieve UITGAVEN

De voorgestelde maatregel brengt bij de Commissie geen verhoging van het aantal medewerkers of van de administratieve uitgaven teweeg.

10.1. Gevolgen voor de personeelsbezetting

Soort ambten		Personeel voor het beheer van de maatregel		Middelen		Duur
		Vaste ambten	Tijdelijke ambten	Huidige middelen in betreffende DG of afdeling	Aanvullende middelen	
Ambtenaren of tijdelijke functionarissen	A	4	0	3	0	-
	B	0	0	0	0	0
	C	0	0	0	0	0
Andere middelen		0				
Totaal		4	0	0	0	

10.2. Totale financiële gevolgen van het beroep op extra personele middelen

	Bedrag	Berekeningswijze
Ambtenaren		
Tijdelijke functionarissen	0	
Andere middelen (begrotingslijn vermelden)	0	
Totaal	0	

10.3. Uit de maatregel voortvloeiende stijging van andere operationele uitgaven

ECU

Begrotingslijn	Bedrag	Berekeningswijze
	0	
Totaal	0	

ISSN 0254-1513

COM(98) 26 def.

DOCUMENTEN

NL

04 01 08 09

Catalogusnummer : CB-CO-98-044-NL-C

ISBN 92-78-30438-7

Bureau voor officiële publikaties der Europese Gemeenschappen

L-2985 Luxemburg